

Σύντομη ιστορική περιήγηση στην γη του Μακεδονικού Αγώνα (Νικόλαος Κόιος, Συντονιστής Περιεχομένου Ενότητας Θρησκείας - Πεκπουσία)

/ [Πεκπουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

1. Νάουσα

Η ανάσταση για την Μακεδονία μας ήλθε με τους βαλκανικούς πολέμους όταν ενώθηκε με την μητέρα Ελλάδα. Πριν από την ανάσταση όμως προηγείται πάντοτε ο σταυρός. Και η Μακεδονία σταυρώθηκε πολλές φορές στα χρόνια της σκλαβιάς. Οι κορυφαίες μαρτυρικές, αλλά και ηρωικές σελίδες της όμως γράφηκαν στα χρόνια του Μακεδονικού Αγώνα. Περισσότεροι από 6500 είναι οι γνωστοί γηγενείς Μακεδόνες που συμμετείχαν ενεργά στο έπος αυτό, το τόσο ένδοξο και σκληρό, αλλά όχι τόσο μακρινό, το τόσο λησμονημένο από κάποιους. Ακόμη περισσότεροι ήταν οι άγνωστοι ήρωες και μάρτυρες. Ορισμένες προσωπικότητες όμως ξεχώρισαν και έμειναν εμβληματικές και ανεξίτηλες εικόνες στην ιστορική μας

μνήμη.

Δεν υπήρξε γωνιά της Μακεδονίας που να μην γέννησε ήρωες και μάρτυρες. Δεν υπήρξε σπιθαμή ελληνικής, μακεδονικής γης που να μην ποτίστηκε με το αίμα και των ιδρώτα αυτών που ποθούσαν να κρατήσουν ακέραιη την ταυτότητά τους και υψηλό το φρόνημά τους. Ακόμη κι εκείνοι που εξαιτίας των ιστορικο-κοινωνικών συνθηκών δεν ήξεραν λέξη ελληνική, όταν τους ρωτούσαν τί είναι, απαντούσαν με τίμημα ακόμη και την ζωή τους: «Γιας αμ γκ'ρκ ι πατρίκ: Είμαι Έλληνας και Πατριαρχικός».

Η γη της Νάουσας πλήρωσε για την ελληνικότητά της βαρύ φόρο αίματος ακόμη από την Επανάσταση του 1822. Δεν υστέρησε ωστόσο και στον Μακεδονικό Αγώνα. Γηγενείς Ναουσαίοι, αλλά και εθελοντές από την ελεύθερη Ελλάδα αγωνίστηκαν για την διαφύλαξη της ελληνικής συνείδησης και ταυτότητας στην πόλη της Αράπιτσας και στις γύρω περιοχές. Περδικάρης, Μπάλιος, καπετάν-Ακρίτας και δεκάδες άλλοι γνωστοί και άγνωστοι μακεδονομάχοι.

2. Καστοριά

Η πόλη της Καστοριάς έχει εξέχουσα θέση μεταξύ των πόλεων της Μακεδονίας. Κτισμένη σε πετρώδη χερσόνησο στη λίμνη της Ορεστιάδας ταυτίζεται με το αρχαίο Κέλετρο, πόλη που μνημονεύει ο Ρωμαίος ιστορικός Τίτος Λίβιος. Κατά την

βυζαντινή περίοδο χτίζονται περίτεχνες εκκλησιές και αγιογραφούνται, με τους βυζαντινούς κτήτορές τους να αναπαρίστανται στην αγιογράφηση. Σ' αυτές τις παραστάσεις εμφανίζεται και το παραδοσιακό ρούχο της πόλης, το "αντερί", ρούχο που φοριόνταν από προύχοντες και αξιωματούχους και το οποίο ακόμη και σήμερα φοριέται από τους ιερείς. Στο ρούχο των γυναικών, έντονη η παρουσία του Βυζαντίου, με τον βυζαντινό δικέφαλο να υπάρχει τόσο στα γιλέκα, όσο και στις πόρπες. Το ψηλό σκληρό κωνικό φέσι φοριέται αργότερα, κατά την διάρκεια της οθωμανικής κατοχής και διακοσμείται με μαύρη φούντα για τους άντρες και με χρυσή φούντα και χρυσά φλουράκια για τις γυναίκες, έτσι ώστε να διαφέρει από το ανατολίτικο. Η παραγωγική διαδικασία και το εμπόριο της γούνας, φέρνουν χρήματα και φήμη στην πόλη. Τα μεγαλοπρεπή Αρχοντικά, μαρτυρούν όχι μόνο τον πλούτο αλλά και το πνεύμα, την υψηλή αισθητική και την τέχνη που άνθησε στον τόπο.

Δεν θα ήταν υπερβολή αν λέγαμε ότι η καρδιά του Μακεδονικού Αγώνα χτυπούσε στην Καστοριά! Εκεί ένας επίσκοπος άφησε πίσω την ιεραρχική σταδιοδρομία και τις λαμπρές στολές, κρέμασε το μάλινχερ στην σέλα του αλόγου του και στάθηκε ακλόνητος κυματοθραύστης στις κομιτατζήδικες επιβουλές. Αυτός ήταν ο Γερμανός Καραβαγγέλης! Τα λόγια του, όταν πληροφορήθηκε την δολοφονία του Κατσοριανού δάσκαλου Βασίλειου Μελεγκάνου, ηχούν μέχρι σήμερα σαν καθαρό σήμαντρο! Μια παρακαταθήκη θάρρους και αποφασιστικότητας με ποικίλους αποδέκτες! Μία έμπνευση για τους Έλληνες και Μακεδόνες όπου γης και ιδιαίτερα για την Ομοσπονδία των Μακεδόνων: «*«Πες τε στον Βασίλ Τσακαλάρωφ, Λαζάρ Ποπτράϊκωφ και τους λοιπούς ότι αυτά που ξέρανε να τα ξεχάσουν, τα ψέματα τελείωσαν!»*

3. Δράμα

Φτάσαμε στην Δράμα! Εδώ

κάθε σχόλιο και κάθε αναφορά θα ήταν ίσως περιττή. Αυτό που δεν μπορεί να περιγράψει στο βάθος ο λόγος και η πένα, το φέρνει σαν κύμα από τα βάθη της ψυχής ο πόνος. Το τραγούδι – μοιρολόι για τον νεότερο οπλαρχηγό και μάρτυρα του Μακεδονικού Αγώνα, του Άρμεν Κούπτσιου από τον Βώλακα της Δράμας. « Δεν κλαίω τον γιο που έχασα, κλαίω που έχασες εσύ το πρωτοπαλήκαρό σου!» Αυτά ήταν τα λόγια του πατέρα του προς τον Χρυσόστομο Καλαφάτη, το μετέπειτα εθνο-ϊερομάρτυρα της Σμύρνης, μετά από τον απαγχονισμό του εικοσάχρονου Άρμεν στην πλατεία της Δράμας. Ο ίδιος ο πατέρας λίγα χρόνια αργότερα ακολούθησε τα μαρτυρικά χνάρια του γιου κατά την πρώτη βουλγαρική κατοχή της Δράμας. Ανοίχτηκε έτσι ο δρόμος του ηρωισμού και του μαρτυρίου σε αυτήν την όμορφη πόλη της Ανατολικής Μακεδονίας, την τόσο πλούσια σε ιστορία και παράδοση.

4. Γρεβενά - Βόϊο

Κι εδώ η Εκκλησία, μέσα από την δράση του σεπτού Οικουμενικού Πατριαρχείου έδωσε τον πρώτο αγωνιστή και μάρτυρα, τον Αιμιλιανό Γρεβενών. Στα Γρεβενά ανήκει και η τιμή του πρώτου νεκρού Μακεδονομάχου, επισήμως καταγεγραμμένου: του Καπετάν Θανάση Μπρούφα. Στο δε Βόϊο δόθηκε η ιστορική μάχη της Οσνίτσανης, του σημερινού Καστανόφυτου, από τις πιο πολύνεκρες για την ελληνική πλευρά κατά την διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα.

5. Χαλκιδική

Από τα έλατα, τις οξιές και τις δρυς των Γρεβενών και του Βοΐου, μεταφερόμαστε νοτιοανατολικά. Εκεί που το πεύκο ακουμπά στην θάλασσα, στην Χαλκιδική, την

πατρίδα του καπετάν Γιαγκλή. Ένας μεγάλος πολέμαρχος, αποτελεσματικός όσο λίγοι, φόβος και τρόμος των εχθρών και καταφύγιο και απαντοχή, όχι μόνο για τους Χαλκιδικιώτες, αλλά και για όλες τις γειτονικές περιοχές και ειδικά της Βισαλτίας. Χαρακτηριστικό του, όπως και πολλών άλλων αγωνιστών εκείνου του καιρού, η μεγάλη θρησκευτική του πίστη. Όταν θεώρησε ότι ξεπλήρωσε το χρέος προς την πατρίδα του, την Ελλάδα και την Μακεδονία, αφού την είδε ελεύθερη, αποσύρθηκε από τα εγκόσμια και αναζήτησε την ελευθερία του πνεύματος στον Αγιώνυμο Άθωνα. Η μοναστική πολιτεία του Άθωνα, αλλά και ολόκληρη η Χαλκιδική, πάντοτε ήταν στην πρώτη γραμμή των αγώνων για ελευθερία και διατήρηση της ταυτότητας του Ελληνισμού της Μακεδονίας.

6. Ρουμλούκι

Το Ρουμλούκι, η γενέτειρα των περίφημων δεξιοτεχνών του ζουρνά, ο τόπος των Ρωμιών, αναδεικνύεται στον Μακεδονικό Αγώνα ένας αληθινός Ελληνότοπος. Η λίμνη των Γιαννιτσών καταλάμβανε μεγάλο μέρος της έκτασής του. Εκεί γράφτηκαν ένδοξες σελίδες ενός από τους πιο σκληρούς ανταρτοπολέμους που γνώρισε η Ελλάδα. Εκεί έσμιξαν, όσο πουθενά αλλού οι ντόπιοι Μακεδόνες με τα αδέρφια τους από την απελευθερωμένη Ελλάδα και την Κρήτη. Εκεί ένωσαν τις δυνάμεις τους οι μεγάλοι ήρωες Γκόνος Γιώτας και Τέλος Άγρας για να δώσουν και οι δύο την ζωή τους για έναν και μοναδικό στόχο: να παραμείνει η Μακεδονία αυτό

που πάντα ήταν, Ελληνική!

Σήμα κατατεθέν της περιοχής η παραδοσιακή ενδυμασία της περιοχής με τον περίτεχνο κεφαλόδεσμο, το κατσούλι. «Κεφάλ' πέφτ'! Κατσούλ' δεν πέφτ'!» : αυτή ήταν η απάντηση στο τοπικό ιδίωμα των κατοίκων του Ρουμλουκίου, προς όποιον ήθελε να τους αναγκάσει να βγάλουν τον κεφαλόδεσμο, τον οποίον θεωρούσαν ως λεξάνδρου.

Με ψηλότερη κορυφή το “Φλάμπουρο”

(2194μ.) τα Πιέρια βρίσκονται στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, στο νομό Πιερίας. Οι πρόγονοί μας ζήλεψαν την παραδεισένια ομορφιά τους και τοποθέτησαν εκεί τις Πιερίδες Μούσες, προστάτιδες της ποίησης, του τραγουδιού, της μουσικής και του χορού. Η περιοχή των Πιερίων αποτελεί τμήμα του Μακεδονικού Βασιλείου του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Κέντρο θρησκευτικό, κρησφύγετο αρματολών και κλεφτών, καθώς επίσης και πυρήνας του Μακεδονικού Αγώνα. Οι Νικόλαος Μπαμπανίκας και Γεώργιος Θωμόπουλος είναι δύο από τους πολλούς Μακεδονομάχους που ανέδειξε η περιοχή, οι οποίοι προστάτευσαν τις ζωές, αλλά προ πάντων τις συνειδήσεις των Ελλήνων, απέναντι στις οθωμανικές αυθαιρεσίες και την βουλγαρική και ρουμανική προπαγάνδα.

8. Παγγαίο - Νταρνακοχώρια

Στην Ανατολική Μακεδονία, η μουσική και ο χορός έπαιξαν έναν σημαντικό ρόλο στον Μακεδονικό Αγώνα. Ο σερραϊκός σύλλογος Ορφέας με το πρόσχημα της διεξαγωγής μουσικών και γυμναστικών εκδηλώσεων, αποτελούσε κέντρο ενίσχυσης του Μακεδονικού Αγώνα στην περιοχή. Η περιοχή του Παγγαίου και των Δαρνακοχωρίων ανέδειξαν σπουδαίες φυσιογνωμίες Μακεδονομάχων που συνέβαλαν καθοριστικά στην εδραίωση του ελληνικού στοιχείου σε μία περιοχή που έμελλε να δεινοπαθήσει από την Βουλγαρική Κατοχή για αρκετά χρόνια. Τέτοιοι ήταν ο Δημήτριος Χατζούλας από την Μεσορόπη, ο Καπετάν Ζέρβας, ο Μιχαήλ Βενέτης, ο Γεώργιος Μπεντούλης, ο «Πατραμάνης», ο Γιόρτσιος, ο Μπουλασίκης και άλλοι. Το Ελληνικό Προξενείο και η οργάνωση «Εθνικό Κέντρο Καβάλας» συντόνιζαν αποτελεσματικά τις κινήσεις των Ελλήνων Μακεδονομάχων στην περιοχή αυτή, δίνοντας διαταγές και φέρνοντάς τους σε επαφή με τα κέντρα

Η πρωτεύουσα της Μακεδονίας, η

Θεσσαλονίκη που αναδείχθηκε και σε πρωτεύουσα και του Μακεδονικού Αγώνα. Το ιστορικό προξενείο Θεσσαλονίκης ήταν το ουσιαστικό αρχηγείο και το κέντρο συντονισμού των Μακεδονομάχων. Εξέχουσα προσωπικότητα ο πρόξενος Λάμπρος

Κορομηλάς, ο οποίος βρισκόταν συνεχώς σε επαφή με τον μεγάλο Μακεδόνα πατριώτη Ίωνα Δραγούμη στο Μοναστήρι. Η ύπαιθρος της Θεσσαλονίκης και ιδιαίτερα τα χωριά της ευρύτερης περιοχής του Λαγκαδά όπως η Λητή, ο Δρυμός, το Μελισσοχώρι, η Άσηρος, το Κολχικό κ.ά. ανέδειξαν πλήθος Μακεδονομάχων. Ο Σοχός έγινε προκεχωρημένο φυλάκιο του Ελληνισμού. Έτσι στα μέρη αυτά δεν μπόρεσε ποτέ να στεριώσει η Βουλγαρική Εξαρχία και το ελληνικό στοιχείο επικράτησε πλήρως.

Εδώ πρέπει να τονίσουμε το ισχυρότατο παρόν που έδωσαν οι Έλληνες δάσκαλοι, πράγμα που πολλοί από αυτούς το πλήρωσαν με την ζωή τους. Το πεδίο δράσης τους εναλλασσόταν μεταξύ της διδασκαλικής αίθουσας και εκτός αυτής. Συνδύαζαν τον εκπαιδευτικό τους ρόλο μ' εκείνον του πράκτορα, του καθοδηγητή, του οργανωτή, του μεταφορέα οπλισμού και του συνδέσμου.

Όπως είπαμε, οι δάσκαλοι στον Μακεδονικό Αγώνα πλήρωσαν βαρύ φόρο αίματος. Η φωτογραφία με το κατακρεουργημένο από τους κομιτατζήδες πτώμα της δασκάλας Βελίκας Τράικου από τον Πεντάλοφο της Θεσσαλονίκης, η οποία βρήκε δολοφονήθηκε μαζί με όλη της την οικογένεια, πιστοποίησε με τον πιο μαρτυρικό τρόπο ότι στον τόπο αυτό της Μακεδονίας η ελευθερία δεν χαρίστηκε από κανέναν, κερδήθηκε από το αίμα των ίδιων της των παιδιών.

10. Σέρρες

Σέρρες: η ιστορική συμπρωτεύουσα της Μακεδονίας, γενέτειρα πολλών Μακεδονομάχων που έδρασαν και έξω από τα τοπικά τους όρια, αποδεικνύοντας την ενότητα της ψυχής και της συνείδησης των Μακεδόνων που πάνω από όλα ήταν και είναι Έλληνες!

Ο τόπος που έδρασαν ο καπετάν Μητρούσης Γκογκολάκης, ο Βλάχβρης, ο καπετάν Παπαπασχάλης και ο Καπετάν Στρατής. Ένας τόπος ευλογημένος που τον διασχίζει ο ποταμός Στρυμώνας στην άνω κοιλάδα του οποίου βρίσκεται το θρυλικό Μελένικο, τόπος εξορίας Βυζαντινών αυλικών με τα ξακουστά κρασιά του.

11. Κάμπος Νάουσας - Πέλλα - Κιλκίς

Και από τις Σέρρες μεταφερόμαστε στον Νομό της Πέλλας, στον Κάμπο της Νάουσας και στα δυτικά του Κιλκίς, στα ιστορικά χωριά του όρους Πάικο. Τις περιοχές αυτές λυμαίνονταν οι πιο σκληροί και αδίστακτοι κομιτατζήδες. Η ελληνική αντίδραση στην ανθελληνική στάση τους γέννησε θρυλικές φιγούρες όπως ο Καπετάν Γαρέφης από το Πήλιο και ο Λάζαρος Δογιάμας από την Καστανερή. Και οι δύο, όπως και πολλοί άλλοι γνωστοί και άγνωστοι, άφησαν κοντά στα σημερινά ελληνικά σύνορα την τελευταία τους πνοή, σαν ακοίμητο φύλακα της πατρίδας εκείνης που έφτασε τον ελληνικό πολιτισμό στα πέρατα της οικουμένης και τον κατέστησε παγκόσμιο!

12. Φλώρινα

Φλώρινα, η πατρίδα του θρυλικού Καπετάν-Κώττα, του Παύλου Κύρου του καπετάν Γκόνου Χολέρη και τόσων άλλων ηρώων. Τα χωριά του Ανταρτικού, του Πισοδερίου, της Ρούλιας, του Αγίου Γερμανού, της Βεύης και άλλα που είναι αδύνατον να απαριθμήσουμε αυτήν την στιγμή, στέκουν αψευδείς μάρτυρες των μαχών, των αγώνων και των μαρτυριών του μακεδονικού ελληνισμού της Φλώρινας. Τα τελευταία λόγια του Πολέμαρχου Καπετάν Κωνσταντίνου Χρήστου, του γνωστού ως Καπετάν- Κώττα, που η περιοχή του είχε χαρακτηριστεί ως βασίλειο για τους Έλληνες και φόβος και τρόμος των εχθρών τους, ηχούν προς όλες τις κατευθύνσεις που επιβουλεύονται ή αμφισβητούν την ιστορία και την ελληνικότητα της Μακεδονίας ως μήνυμα στους αιώνες. «Ντα ζίβι Γκ'όρτσια! Ζήτω η Ελλάδα!»

Δεν ήξερε να τα πει στα ελληνικά ο Κώττας, αλλά με αυτά τα λόγια παρέδωσε την ψυχή του στο ικρίωμα στην πλατεία του Μοναστηρίου, δείχνοντας ότι η ψυχή, η συνείδηση και η θυσία είναι αυτά που καθορίζουν τελικά την ιστορία.